

Nr 247.

Av herrar **Bergman** och **Thelin**, i anledning av *Kungl. Maj:ts förslag angående inrättande av högre flickläroverk i vissa städer.*

Det har väckt uppmärksamhet, att Kungl. Maj:t i sin proposition nr 86 till riksdagen ifråga om upprättande i vissa städer av högre allmänna läroverk för flickor föreslagit en organisation, som uteslutande omfattar en fyraårig realskola och ett därpå byggt treårigt gymnasium.

Åtgärden har tydligen berott därpå, att Kungl. Maj:t funnit sig böra ojusterat effektuera 1927 års riksdags supponerade önskemål i detta avseende. Denna hållning från regeringens sida är naturlig, ehuru det å andra sidan må anmärkas, att nämnda riksdag i sin skrivelse dock icke tagit bestämd position till denna sak utan hänvisat den till senare utredning i samband med frågan om upprättande av kommunala flickskolor. (Se 1927 års riksdags skrivelse nr 262, sid. 71.)

Sedan 1928 års riksdag vid besluts fattande angående organisationen av nämnda kommunala flickskolor visat sig behjärta den befogade fackmannakritik, som riktats mot 1927 års förhastade skolpolitik med dess i all synnerhet för flickornas studiegång pedagogiskt betänkliga, till forcering och jäkt ledande tendenser, torde riksdagen även i år vara beredd att taga konsekvenserna av denna på goda grunder modifierade hållning, även i avseende på de nu ifrågasvarande högre allmänna läroverken för flickor, vilka icke böra missgynnas genom en sämre och mindre smidig organisation än den staten ansett sig böra bereda såväl de kommunala flickskolorna som i stor utsträckning även de högre allmänna läroverk, vilka äro avsedda för gossar eller för gossar och flickor gemensamt.

De kommunala flickskolorna skola enligt statsmakternas beslut av år 1928 samtliga organiseras med anknytning såväl till folkskolans fjärde som till dess sjätte klass, i förra fallet med sjuårig, i senare fallet med sexårig lärokurs. Därest antalet lärjungar icke är så stort att skilda parallellavdelningar lämpligen kunna anordnas, har man funnit en praktisk utväg att det oaktat öppna bägge anknytningsmöjligheterna, vilka därför i själva verket finnas vid alla skolor av nämnda slag. Lärjungar från folkskolans sjätte klass erhålla nämligen inträde i den kommunala flickskolans andra klass, men erhålla i det språkämne, som påbörjats i första klassen, men icke haft någon motsvarighet i

folkskolan, skild undervisning, så anpassad, att de hinna fatt sina ett år tidigare i flickskolan inkomna kamrater. I de år 1927 omorganiserade högre allmänna läroverken finnes i regeln ävenledes möjlighet till anknnytning till fjärde folkskoleklassen, varigenom undgås den förlängning med ett år av den sammanlagda studietiden, som blir en följd av anknnytningen till sjätte folkskoleklassen.

Det förefaller under sådana förhållanden obilligt, för att ej säga orimligt, och i varje fall högst inkonsekvent att just för de flickor, som skola idka studier vid de nu till inrättning i ett flertal städer föreslagna högre allmänna flickläroverken, stänga denna möjlighet till på en gång snabbare studiegång i det hela och mindre forcerad språkträngsel, en möjlighet, som är medgiven inom de andra läroverkstyperna.

Den skarpa och i sin sakliga tyngd oavvisliga kritik, som från lärarekärer, läkare och föräldrar riktats mot den opraktiska sammanpressningen av ett omfattande, mångskiftande och vid den ofrånkomliga forceringen ansträngande studiestoff inom den 4-åriga realskolan — särskilt må erinras om den opedagogiska hopgyttringen av de i oavbruten följd på varandra följande moderna språken — har med alldeles särskild styrka betonat olämpligheten att ålägga flickor denna starkt forcerade studiegång just under de år, som med hänsyn till flickornas särskilda utvecklingsperiodicitet äro de ömtåligaste. Ännu orimligare blir en sådan undantagslös organisation därigenom, att den först kvarhåller flickorna sex obligatoriska år i folkskolan och därmed i det hela, trots den senare sammanträngningen, förlänger deras totala studietid med ett år.

Vid 1927 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t upprättande av dylika högre allmänna läroverk för flickor allenast i de fyra största städerna, där den stora folkmängden ger garanti för att vid sidan av dessa nya läroverk tillräckliga förutsättningar finnas för fortbeståendet av högre flickskolor av vanlig normalskole- eller kommunal flickskoletyp. Under sådana förhållanden var ensidigheten i de föreslagna 4 högre allmänna flickläroverkens struktur mindre farlig. Men sedan 1927 års riksdag på förslag av det särskilda skolutskottet, vid sin grundliga omstöpning av dåvarande regeringsförslaget i flera avseenden, uttalat sig för upprättande av några högre allmänna läroverk för flickor även i en mängd medelstora städer, där deras upprättande sannolikt måste få den effekten, att nu där befintliga flickskolor successivt måste nedläggas, blir situationen en helt annan och betänkligare, därest icke de nya flickläroverken erhålla en smidigare anpassning efter det levande livets krav, även så till vida, att de genom utbyggnad med en normalskolelinje bli avpassade jämväl för de flickor, som icke skola fortsätta till studentexamen. Först därigenom kunna de ersätta de ihjälkonkurrerade förutvarande högre flickskolorna. Sker icke detta, så kan det med skäl ifrågasättas, om de städer, åt vilka staten generöst erbjuder dessa nya högre allmänna läroverk för flickor, egentligen ha vunnit mycket på utbytet av den äldre flickskoletyp de haft mot ett läroverk, som uteslutande är organiserat för att leda fram till studentexamen och därigenom

-- i brist på andra högre bildningsmöjligheter -- lockar en mängd flickor att eftersträva nämnda examen, som de under andra förhållanden ej torde ha kommit att uppställa som studiemål.

Även gymnasiets anordning med uteslutande 3-årig kurs ger anledning till erinringar. Den 3-åriga gymnasietypen måste nödvändigtvis bli mycket ansträngande genom den oundvikliga forceringen, då ju det kunskapsmätt den skall bibringa är identiskt detsamma som i den 4-åriga typen. Särskilt för flickorna vore otvivelaktigt den 4-åriga typen att föredraga. Det är ju, som bekant, icke så att den 3-åriga innebär någon tidsvinst, enär det 4-åriga gymnasiet anknyter till näst sista realskole- (resp. mellanskole-) klassen och således icke medför någon förlängning av studietiden. Den 3-åriga gymnasietypen måste betraktas som en nödfallsutväg. I all synnerhet gäller detta latingymnasiet, vilket nogsamnt torde framgå av de resultat, som uppvisas i studentexamen.

Departementschefen förklarar nu, att de önskemål i ovan angivna syften, som helt naturligt gjorts gällande av stadsfullmäktige i städer, där de nya flickläroverken skulle inrättas (t. ex. i Karlstad, i Norrköping, i Uppsala, i Västerås, i Örebro), icke nu böra upptagas till prövning, men att frågorna om anknytning jämväl till folkskolans fjärde klass samt om eventuellt 4-årigt gymnasium framdeles kunna upptagas till prövning.

Detta synes dock vara en mindre lämplig metod. Rationellare måste väl vara att, på sätt som skett vid de kommunala flickskolornas första inrättande, från början lägga en riktig befunnen, hållbar grund i stället för att avvakta de otvivelaktigt sig inställande olägenheterna, med vilka skolorna några år skulle få dragas och först sedan företaga en omformning.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställes,

1: o) att riksdagen ville bifalla Kungl. Maj: ts proposition nr 86 med den modifikation, att under punkten 1 första stycket beslutet får följande innebörd:

Ett högre allmänt läroverk för flickor upprättas från och med den 1 juli 1930 i envar av städerna Linköping, Norrköping, Borås och Örebro, från och med den 1 juli 1931 i envar av städerna Lund, Karlstad och Västerås, från och med den 1 juli 1932 i staden Uppsala samt från och med den 1 juli 1933 i staden Jönköping; skolande dessa läroverk dels, därest den kommunala representationen därom ansöker, erhålla anknytning såväl till fjärde som till sjätte folkskoleklassen i analogi med vad som är stadgat för de kommunala flickskolorna, dels, under samma förutsättning, erhålla vare sig 3-årigt eller 4-årigt gymnasium eller, när lärjungeantalets storlek därtill föranleder, båggedera;

2:o) att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville föranstalta skyndsamt utredning beträffande möjligheten att i de nyinrättade högre allmänna läroverken för flickor kunna inpassa en för de flickor, vilka icke eftersträva real- eller studentexamen, lämpad praktisk linje å de orter, där behov av en sådan linje gör sig gällande, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 27 februari 1929.

J. Bergman.

Arvid Thelin.